

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

Raamleping nr 169319/4

„Teadmusseirde pikaajaline programm mahepõllumajanduse tegevusvaldkonnas, aruanne

Aruande periood: 01.10.2019-31.12.2019

Ühispakkujad:
Eesti Maaülikool
Eesti Taimekasvatuse Instituut
Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus
Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus
SA Eesti Maaülikooli Mahekeskus

Tartu 2020

SISUKORD

1. Üldine informatsioon.....	3
2. Ellu viidud tegevused	5
2.1. Infopäevad	5
2.2. Teabematerjalid	10
2.3. Mahepõllumajanduse valdkonda kajastav portaal	11
2.4. Mahepõllumajanduse perioodiline väljaanne „Mahepõllumajanduse Leht“	12
2.5. Õpiringid.....	13
2.6. Esitlustegevused	16
2.7. Ettevõtete külastused	18

1. Üldine informatsioon

1.1. Töötajate vaheline (vajadusel ühispakkujate vaheline) tööjaotus

Ühispakkujate vaheline tööjaotus ei ole muutunud. 2019. a tegevuste korraldamine jagati partnerite vahel.

Ühispakkujate tööde jaotus:

- Infopäevad: Eesti Maaülikool (EMÜ), Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus (EMSA), Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus (ÖTK), SA Eesti Maaülikooli Mahekeskus (Mahekeskus)
- Konverents: EMÜ
- Ettevõtete külastused: EMSA, ÖTK, Mahekeskus
- Esitlustegevused (sh demokatsetel): EMÜ, ETKI, ÖTK, EMSA, Mahekeskus
- Õpiringid: Mahekeskus, ÖTK, EMSA
- Teabematerjalid: EMSA, ÖTK, EMÜ, MK
- Mahepõllumajanduse valdkonda kajastav portaali: EMSA

Kogu projekti juhib ning selle elluviimise ja aruandluse eest vastutab projektijuht. Iga konsortsiumi liige vastutab endale võetud tööde puhul algusest lõpuni (alates planeerimisest kuni aruandluse koostamiseni).

Omavaheline kommunikatsioon töötab hästi. Projektijuhi ülesandeks on koordineerida tegevuste elluviimist ja anda informatsiooni vastavate nõuete täitmise kohta, vajadusel täpsustada Tellijaga tekkinud küsimused jms.

1.2. Aja- ja tegevuskava täitmine ning selles esinenud muudatused

Seoses asjaoludega, kus uut teadmussiirde hanget ei ole veel välja kuulutatud, pikendati käesoleva lepingu täitmise tähtaega 30. juunini 2020. St, et osad 2019. a plaanis olnud tegevused viiakse ellu 2020. a esimeses pooles olemasoleva eelarve ulatuses, vt punkti 1.7.

1.3. Kommunikatsioon Tellijaga

Kommunikatsioon Tellijaga on toimunud hästi, suhtlus toimub nii e-maili kui ka telefoni teel. Kõik küsimused on saanud vastused ja nendega on arvestatud. Kommunikatsiooni lihtsustamiseks kasutatavad ühispakkujad e-maili aadressi maheteave@gmail.com, et suhelda Maaeluministeeriumi ja Tellija kontaktisikutega.

1.4. Kommunikatsioon infopäevade, täienduskoolituste, konverentside, õpiringide, esitlustegevuste ja ettevõtete külastuste teavitamisel sihtgruppidele.

Sihtgruppe teavitatakse vastavalt nõutele. Sihtgrupi andmed on kättesaadavad Põllumajandusameti kodulehel asuvast mahepõllumajanduse registrist või küsitakse otse Põllumajandusametist. Korraldatavate sündmuste info avaldatakse www.maheklubi.ee ja www.pikk.ee sündmuste kalendris, lisaks saadetakse sihtgrupile kutsed e-maili teel.

Kommunikatsiooni lihtsustamiseks kasutavad ühispakkujad e-maili aadressi maheteave@gmail.com, millelt saadetakse kutsed ja vastatakse küsimustele.

1.5. Koostöötegevused valdkonnas tegutsevate asutuste ja organisatsioonidega ning teiste teadus- ja arendusasutuste, koolitajate, nõustamisteenuse pakkujate või sektori organisatsioonidega

Aruandeperioodil tehti koostööd Mahepõllumajanduse Koostöökoogu organisatsioonidega, et tutvustada programmi eesmärke ja tegevusi. Lisaks tutvustavad kõik hanke partnerid erinevatel asjakohastel sündmustel antud programmi ja selle tegevusi.

Teabematerjalide ja infopäeva lektorite ning teemade planeerimisel tehakse koostööd ka Põllumajandusameti ja Veterinaar- ja Toiduametiga.

Samuti tehakse tegevuste planeerimisel koostööd teiste põllumajandusorganisatsioonidega, nt Eesti Põllumajandus- ja Kaubanduskojaga.

1.6. Programmi nõukogu

Programmi nõukogu koosseis muutus viimati 13.02.2018. Programmi nõukogu on 10-liikmeline.

1. Karin Zereen, Maaeluministeeriumi mahepõllumajanduse valdkonna esindaja.
2. Anu Nemvalts, Põllumajandusameti mahepõllumajanduse ja seemne osakonna juhataja.
3. Kairi Sisask, Veterinaar- ja Toiduameti jaekaubanduse, mahepõllumajanduse ja mitteloomse toidu büroo peaspetsialist.
4. Veeve Kaasik, mahepõllumajanduse valdkonnas nõustamisteenust osutav konsulent.
5. Kaspar Toomsalu, mahepõllumajandusliku taimekasvatusega tegelev tootja.
6. Jaan Kiider, Riido Ökotalu OÜ, mahepõllumajandusliku loomakasvatusega tegelev tootja.
7. Krista Kanniste, OÜ Wilawander, mahepõllumajandusega tegelev töötaja.
8. Karli Sepp, Põllumajandusuuringute Keskus, mahepõllumajandusliku teadus- ja arendustegevuse või seirega tegeleva asutuse esindaja.
9. Priit Penu, Põllumajandusuuringute Keskus, mahepõllumajandusliku teadus- ja arendustegevuse või seirega tegeleva asutuse esindaja.
10. Elen Peetsmann, Eesti Maaülikooli Mahekeskus, täitja esindaja.

1.7. Järgmisesse aruandeperioodi kavandatud tegevused

2020. aasta tegevused (kuni 30.06.2020)

- Korraldatakse 18 infopäeva, sh 7 välislektoriga (teemad: lihavesikaskasvatus, linnukasvatus, taimekasvatus, köögiviljakasvatus, marjakasvatus, loomakasvatussaaduste töötlemine, mahetoodete turundus, infopäevad mahesektori organisatsioonide esindajatele, mahetootmine ja toitlustamine)
- Toimub kaks esitlustegevust ettevõtetes (taime- ja loomakasvatus)
- Toimub kaks õpiringi (mesindus, taimekasvatus)
- Korraldatakse kaks ettevõtete külastust välisriikides
- Koostatakse, täiendatakse ja trükitakse seitse teabematerjali (sh olemasolevate materjalide täiendamine)
- Ilmub üks kvartaalne väljaanne "Mahepõllumajanduse Leht" (elektrooniliselt)

2. Ellu viidud tegevused

Aruandeperioodil:

- korraldati 8 infopäeva, sh 2 välislektoriga;
- korraldati kaks esitlustegevust
- jätkusid mahe lihaveisekasvatuse, –teraviljakasvatuse, ja –mesinduse õpiringid;
- toimus kaks ettevõtete külastust Eestis
- avaldati perioodiline väljaande „Mahepõllumajanduse Leht“ (nr 87)
- koostati, täiendati ja trükiti kolm teabematerjali;
- hallati portaali www.maheklubi.ee

2.1. Infopäevad

2.1.1. Teema: Mahepõllumajanduslik põllukultuuride kasvatus

Toimumise aeg ja koht: [17.10.2019, Tartumaa](#)

Korraldaja: Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus

Päevakava ja lektorid:

- Ülevaade Maheklaster MTÜ katsetest ja esmastest katsetulemustest
- Maheviljeluse tehnoloogiad katsepõldudel ja tootmises (mineraalid
- mulda, leheväetised, biostimulaatorid)
- Talirüpsi, talinisu ja talirukki katse- ja tootmispõldude tutvustus OÜ JUPPI
- Künnivaba mullaharimine maheviljeluses

Lektorid Margus Ess, Tauno Tattar

17.10.2019 osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 1). Infopäeval osales 44 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Infopäeval tutvustati Maheklatri 2019. a esimesi tulemusi ja arutleti saadaolevate maheväetiste ja bioaktivaatorite kasutamise võimaluste ja mõttekuse üle. Mitmetel juhtudel andsid kasutatud vahendid ka negatiivse tulemuse ja neid põhjusi on vaja täiendavalt uurida. Samas on mõned kombinatsioonid lootustandvad ja nendega on kavas edasi katsetada. Kindlasti tuleb aga tootmist vaadata süsteemselt ja väga selgelt uurida, milline on mulla seisund ja taimede toitumistingimused. Ühte lahendust pole, on tegevuste kompleksid, millega saab jõuda heade tulemusteni. Järjest selgemaks saab ka vahekultuuride olulisus – muld ei tohiks olla katmata, nii kaotame toitaineid ja see ei toeta ka mullaelustikku. Vahekultuuride puhul on tähtis ka mitmekesisus. Seega tuleb otsida võimalusi, kuidas tootmist nii korraldada, et vahekultuuride kasvatamine oleks võimalik.

2.1.2. Teema: Mahetoodete turundus

Toimumise aeg ja koht: [21.10.2019, Tallinn](#)

Korraldaja: Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus

Päevakava ja lektorid:

- Edukas turundus. Eristumine, sõnumid pakendil. Selle aasta parima mahetoote konkursil osalenud toodete näiteid. Andres Kuusik
- Mahetoidu turg. Arutelu. Merit Mikk

21.10.2019 osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 2). Infopäeval osales 25 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Infopäeva peamiseks teemaks oli edukas turundus ning lektoriks Tartu Ülikooli majandusteaduskonna turunduse õppetooli juhataja Andres Kuusik. Üks olulisemaid edutegureid turunduses on eristumine, räägiti erinevatest eristumise strateegiatest ja võimalustest. Pikemalt keskenduti toote pakendile – kuidas peaks eristumine sõnumites ja kujunduses väljenduma, millist pakendit klient märkab, kuhu paigutada oluline info pakendil, kuidas teha kergemini märgatavaks, et tegemist on mahetootega, milline pakend tekitab positiivseid emotsioone, pakendi kasutusmugavuse olulisus. Pakendi ja sõnumitega seonduvat teemat arutati parima mahetoote konkursil osalenud toodete ja osalejate endi kaasatoodud toodete näitel. Infopäeva lõpus rääkis Merit Mikk mahetoidu turu arengutest meil ja Euroopas.

Kõigi teemade vastu oli suur huvi ja iga teema puhul toimus ka elav arutelu. Osalejate arvates on mahetoidule liiga vähe promo tehtud ja tuleks koos otsida võimalusi, kuidas seda rohkem saaks teha. Tehti mitmeid ettepanekuid, kuidas elavdada mahetöötajate omavahelist koostööd.

2.1.3. Teema: Mahepõllumajanduslik lambakasvatus

Toimumise aeg ja koht: [27.11.2019, Saaremaa](#) ja [28.11.2019, Hiiumaa](#)

Korraldaja: Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus

Päevakava ja lektorid:

- Haiguste ennetamine ja ravimite kasutamine mahelambakasvatustes – Katrin Tähepõld
- Erinevad söötmis- ja pidamisviisid ekstensiivses lambakasvatustes – Liilia Tali

27.11.2019 osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 3). Infopäeval osales 35 inimest.

28.11.2019 osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 4). Infopäeval osales 22 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Mõlemal päeval keskenduti loomade heaolule ja haiguste ennetusele – head, tõule vastavad pidamistingimused on selle aluseks. Rõhutati just pikaajalise stressi vältimise vajadust. Kindlasti on vaja rohkem tähelepanu pöörata rohumade hooldamisele ja karjamaarohu kvaliteedile. Arutleti karjatamise üle loopealsetel – suvel kuivab rohi neil ära, kuid sügisel hakkab jällegi kasvama – see on selgitamise koht, et ka ametnikud mõistaks selliste poollooduslike koosluste eripärasid. Samuti on probleemiks bürokraatia: nt nõutakse

ehitusluba karjaaedadele ja elektri erikasutusluba. Tootjate meelest pole see otstarbekas ega ka sisulises mõttes põhjendatud.

2.1.4. Teema: Mahepõllumajanduslik lihhaveisekasvatus (välislektoriga)

Toimumise aeg ja koht: [02.12.2019, Tartu](#) ja [03.12.2019 Pärnumaa](#)

Korraldaja: Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus

Päevakava ja lektorid:

- Mahelihaveisekasvatus Soomes (k.a toetused). Bosgårdi talu (<https://bosgard.com/>) kogemused mahelihaveisekasvatases, liha otsemüük tarbijale, tootmise sidumine turismiga. Arutelu. Irina Herzon (Bosgårdi talu; Helsinki Ülikool)
- Maheloomakasvatuse mõju liigirikkusele. Pool-looduslike koosluste majandamine. Arutelu. Irina Herzon
- Portsjonkarjatamiseks sobivate rohumaaade rajamine. MTÜ Liivimaa Lihaveis innovatsiooniklastri tegevuste raames tehtud portsjonkarjatamise katsed. Arutelu. Airi Külvet (MTÜ Liivimaa Lihaveis; Puutsa talu)

02.12.2019 osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 5). Infopäeval osales 33 inimest.

03.12.2019 osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 6). Infopäeval osales 49 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Infopäeva põhiettekandja oli Irina Herzon, kes töötab Helsinki Ülikoolis, kus tegeleb erinevate keskkonnakaitset ja elurikkust puudutavate teemadega. Samal ajal on lektori perega seotud ka mahelihaveisekasvatusega tegelev ettevõtte, kus antakse toodangule mitmel erineval moel lisandväärtust ja majandatakse kõrge lisandväärtusega alasid. Seega võimaldas lektori profiil siduda hästi teadustööde tulemused mahetootmise praktiliste kogemustega. Päeva esimeses ettekandes tutvustati Bosgårdi farmi tegevusi. Osalejatel oli suurem huvi selle vastu, kuidas korraldada ettevõttes ise liha müüki ja kuidas siduda tootmine loodusturismiga. Teises osas keskenduti maheloomakasvatuse keskkonnamõjudele ning maheloomakasvatuse ja elurikkuse seostele. Mahelihaveise kasvatajad on mures selle üle, et loomakasvatusest räägitakse järjest rohkem kui kliimavaenulikest tegevusest, jättes välja toomata selle positiivse mõju. Lektor tutvustas mitmeid uuringuid, kus on analüüsitud lihatootmise jätkusuutlikkust. Ta rääkis pikemalt ühest hiljuti Soomes tehtud uuringust, mis näitas, et erinevatest MAK keskkonnatoetustest on potentsiaalselt just maheloomakasvatuse toetamisel kõige suurem positiivne mõju elurikkusele. Samas on mitmeid aspekte, mida uuringutes tuuakse välja negatiivse poole pealt, nt KHG emissioon, kuid ka siin tuleb hinnangu andmisel arvestada konkreetse majandamisviisiga.

Palju arutelu tekitasid ka Soome tootjatele makstavad toetused, neid võrreldi meie tootjatele makstavatega.

Päeva teiseks lektoriks oli Airi Külvet, kes tutvustas MTÜ Liivimaa Lihaveise innovatsiooniklastri tegevuste raames tehtud uuringuid, mis puudutasid liigirikaste karjamaade rajamiseks sobivaid segusid ja portsjonkarjatamise katseid. Ka selles ettekandes oli teaduskatsete pool tihedalt seotud praktilise tootmisega, sest kõik läbiviidavad katsed

toimuvad mahelihaveisekasvatusega tegelevates ettevõtetes ja ka lektor on ise nii mahetootja kui ka üks läbiviidud tegevuste eest vastutajatest. Teemad pakkusid osalejatele suurt huvi ja 2020. aasta lõpus peaks sel aastal tehtavate tegevuste tulemuste tutvustamiseks korraldama uue infopäeva.

2.1.5. Teema: Infopäev mahesektori organisatsioonidele

Toimumise aeg ja koht: [05.12.2019, Saku, Harjumaa](#)

Korraldaja: SA Eesti Maaülikooli Mahekeskus

Päevakava:

- Mahepõllumajanduse hetkeseis Eestis. Arutelu
- Peamised probleemid ja küsimused seoses nõuete täitmise ja järelevalvega. Arutelu

Lektorid: Anu Nemvalts (Põllumajandusamet) ja Elen Peetsmann (Eesti Maaülikooli Mahekeskus)

05.12.2019 osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 7). Infopäeval osales 30 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Põllumajandusamet andis infopäeval ülevaate mahetootmise arengustest 2019. aastal ja peamistest nõuete rikkumistest. Arutleti erinevatel teemadel: ühisostud tulundusühistu kaudu, kohalikkuse mõiste loomasööda puhul, biopreparaatide kasutamine ja nende lubatud nimekiri, tuulekaera problemaatika tavatootmisest mahetootmisesse tulnud maal, mesinduse korjeala määratlemine, inspektorite omavaheline infojagamine, mesilasperede arvu ja asukoha teatamine jpm. Mahetootjate ja –töötajate registri ning kliendiportaali kasutajasõbralikumaks muutmise vajadus on teada, kuid kitsaskohtade lahendamine sõltub rahalistest vahenditest.

Kõik osalejad leidsid, et taoline kokkuvõtlik aastalõpu kokkusaamine Põllumajandusameti, mahetootjate, konsulentide ja ministeeriumi vahel on kasulik ja oluline. Lepiti kokku teemad ja vajadused, millega tuleb uuel aastal tegeleda.

2.1.3. Teema: Mahetootmine ja -toitlustamine

Toimumise aeg ja koht: [16.12.2019, Tartu](#)

Korraldaja: SA Eesti Maaülikooli Mahekeskus

Päevakava:

- Rootsi ja Taani lasteasutuste mahetoitlustuse õppereisi kogemused
- Mahetoitlustuse ökomärgi kasutamine. Arutelu
- Mahetooraine valik ja kättesaadavus. Arutelu
- Arutelu: mahetoitlustuse kogemused Tartu linnas

Lektorid: Elen Peetsmann (EMÜ Mahekeskus) ja Merit Mikk (Mahepõllumajanduse Koostöökogu).

16.12.2019 osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 8). Infopäeval osales 17 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Merit Mikk tutvustas sügisel toimunud mahetoitlustuse õppereisi kogemusi, kuidas on Taani ja Rootsi omavalitsused lähenenud mahetooraine hangetele.

Mahetoorainet kasutavad toitlustajad jagasid oma kogemusi ja soove mahetooraine kättesaadavuse, mahtude ja tarne logistika osas. Toitlustajad ootavad infot ja pakkumisi mahetooraine osas. Jätkuvalt on puudu kohalikust mahe köögiviljast (kooritud) ja puuviljast. -marjadest Lihatoodetest kasutatakse mahedana peamiselt lihaveise hakkliha ja lihakuubikuid, lambaliha ei kasuta praktiliselt keegi. Samuti soovitakse kokkadele koolitusi ja tundi huvi õppereisi vastu Taani ja Rootsi.

Põhjalikult arutleti Tartu linna lasteasutuste toitlustuse hankes soovitud 25%-lise mahetooraine osakaalu üle mahe puu- ja köögivilja, teraviljatoodete ja lihatoodete osas. Tartu linn hindab 25% mahetooraine kasutamise protsenti tootegruppide kaupa, kuid VTA mahetoitlustuse märgi (20-50%) arvestuses lähevad arvesse kõik tootegrupid. Siin selgitati toitlustajatele kahe süsteemi erinevusi, sest toitlustajatel on kohustus ka mahetoitlustuse ökomärki kasutada (pärast nn kuni 1 aastast prooviperioodi).

Kodunduse õppetunnis ei taheta enam toidutegemist õpetada – tooraine probleem. Siin on võimalus teha koostööd toitlustajaga, sest laste kaasamine toidutegemisse on väga oluline. Osalejate arvates on vajalik erinevate osapoolte kohtumised, et tutvustada uusi mahetooteid, arutada probleemseid kohti ja koostöövõimalusi.

2.2. Teabematerjalid

2019. aasta IV kvartalil valmisid järgmised teabematerjalid:

Mahepõllumajanduslik marjakasvatus

Koostajad: Ave Kikas, Asta Libek, Kersti Kahu, Toivo Univer, Margus Hiie, Anne Luik, Airi Vetemaa, Ulvi Moor

Fotod: Asta Libek, Ave Kikas, Airi Vetemaa

Kujundus ja trükk: Ecoprint AS

Väljaandja: Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus, 2019

ISBN 978-9949-9589-6-2 (trükis)

ISBN 978-9949-9589-7-9 (võrguväljaanne)

Mahepõllumajanduslik puuviljakasvatus

Koostajad: Kersti Kahu, Anne Luik

Toimetaja: Airi Vetemaa

Fotod: Kersti Kahu

Kujundus ja trükk: Ecoprint AS

Väljaandja: Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus, 2019

ISBN 978-9949-9589-4-8 (trükis)

ISBN 978-9949-9589-5-5 (võrguväljaanne)

Mahe toitlustuse ökomärk

Teavita tarbijat mahetooraine kasutamisest

Koostaja ja väljaandja: Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus

2.3. Mahepõllumajanduse valdkonda kajastav portaal

Raamlepingu raames hallati ja hoiti pidevalt asjakohasena mahepõllumajanduse valdkonna infot kajastavat portaali www.maheklubi.ee.

Portaali Maheklubi (www.maheklubi.ee) haldab Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus.

Lisaks maaeluministri 28.04.2015 määruse nr 46 „Teadmussiirde pikaajaliste programmide rakendamise toetus“ § 6 lõikes 4 nimetatud tegevustele avaldati portaalis:

- Nõukogu poolt koostatud ja kinnitatud 2019. aasta Täitja tööplaani (tegevuskava) ja läbiviidud tegevuste info aadressil:
http://www.maheklubi.ee/teadmussiirde_programm.
- Raamlepingu raames koostatud Mahepõllumajanduse Leht aadressil:
http://www.maheklubi.ee/mahepollumajanduse_leht/
- Info raamlepingu raames toimuvate mahepõllumajanduse infopäevade, täienduskoolituste, konverentside, õpiringide, ettevõtete külastuste ja esitlustegevuse kohta ja nende jaotusmaterjalid aadressil: <http://www.maheklubi.ee/syndmused/>;
- Raamlepingu raames valminud teabematerjalid:
 - [Mahepõllumajanduslik marjakasvatus](#)
 - [Mahepõllumajanduslik puuviljakasvatus](#)
 - [Mahetoitlustuse ökomärk. Teavita tarbijat mahetooraine kasutamisest](#)
- Tõlgitud artiklid (arvestusliku formaadiga A4, tekstifondiga Times New Roman suurusega 12 pt, reavahe single):
 - [Seisukohavõtt agroökoloogia teemal](#)
- Lepingu täitmise kvartaalsed aruanded.

Portaali külastatavusest annavad ülevaate joonis 1.

October performance for your website vs. previous month

Top performance metrics
Stats compared to previous month

How did you acquire your users this month?

Percent of Sessions by Channel

User acquisition

Breakdown of visitors acquired by channel

Joonis 1. ww.maheklubi.ee portaali külastatavus oktoober-detsember 2019

2.4. Mahepõllumajanduse perioodiline väljaanne „Mahepõllumajanduse Leht“

Aruandeperioodil ilmus üks mahepõllumajanduse perioodiline väljaanne „Mahepõllumajanduse Leht“.

- **Nr 87, 2-2019:** http://www.maheklubi.ee/upload/Editor/maheleht_4_2019.pdf (ilmus 31.12.2019)

Sisukord:

- Põllumajandusameti kokkuvõte mahepõllumajanduse 2019. aastast
- Maailma pikaajalisim põldkatse näitab maheviljeluse eeliseid kestlikuks tootmiseks
- MTÜ Liivimaa Lihaveise innovatsiooniklastri pikaajaliste püsirohumaade katsed
- Käivitunud on ÜPP strateegiakava 2021–2027 töögrupid
- Euroopa Komisjon tutvustas Euroopa rohelist lepet
- Mahepiima pakkumine Soome koolides ja lasteaedades kahekordistus ühe aastaga
- Mahepõllumajanduse juubelikonverents: Mahe on Eesti tulevikusuund
- Selgusid 2019. aasta mahestipendiumi stipendiaadid
- Mahetoitlustuse edendamine vajab tuge
- Mahekeskus tunnustas juubelikonverentsil mahepõllumajanduse eestvedajaid

Leht avaldati internetiaadressidel www.maheklubi.ee ja www.pikk.ee. Samuti avaldati leht maheklubi Facebooki lehel. E-maili teel saadeti väljaanne kõikidele mahepõllumajanduse

registris olnud tootjatele, kes olid sinna edastanud oma e-maili aadressid.
Mahepõllumajanduse Lehte annab välja Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus MTÜ.

2.5. Öpiringid

IV kvartalil toimusid järgmised öpiringid:

- Öpiring taimekasvatajatele (korraldaja: Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus)
- Öpiring veisekasvatajatele (korraldaja: Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus)
- Öpiring mesinikele (korraldaja: Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus)

2.5.1. Mahetaimekasvatuse öpiring

Öpiringi korraldas Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus, juhendaja oli Liina Talgre.

Osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 9).

Esimene öpiringi kokkusaamine toimus Põlgaste talu OÜs (06.06.2019, 16 osalejat). Ettevõtte juht Janek Eerik andis ülevaate kasvatatavatest kultuuridest, külvikordadest ja kasutatavatest põllutöomasinatest. Ettevõtja kasutab nii sügisküнди, kui ka minimeeritud mullaharimist. Põlgaste talus katsetatakse suviste vahekultuuride kasvatamist. Segudesse on valitud erinevad taimeliigid, et saada võimalikult suur biomass ja tagada survetõrje umbrohtude suhtes. Suviteraviljade väetamiseks kasutati mahetootmises lubatud lihakondi jahu Ecolan Agra 8:4:4 normiga 250 ja 500 kg/ha. Esimest aastat katsetati hübriidrukki kasvatamist. Et suurendada rukki vastupanuvõimet haigustekitajate vastu ja tõsta saagikust, anti sügisel väälväetist S-90 normiga 25 kg/ha. Ettevõttes kasutatakse nii sügisküнди, kui ka minimeeritud mullaharimist.

Teine kokkusaamine toimus Lalluka OÜs (27.06.2019, 10 osalejat), mida juhib Kuldar Kuld. Ettevõtte kasvatab talirüpsi eelselt ka suviseid vahekultuure (keerispea ja tatra segu), mis küntakse talirüpsi eelselt mulda, et parandada mullaomadusi ja vähendada umbrohtumust. Ettevõtte põllud olid väga heas korras ja teraviljade saagipotentsiaal suur. Ettevõtte juht tõi välja, et valge ristiku niitmine mai lõpus annab parema ja ühtlasema ädala võrreldes samal ajal purustamisega. Ettevõtte on teinud suured investeeringud kaasaegse põllutehnika soetamisel.

Kolmas kokkusaamine toimus Rait Verrevi juhitas ettevõttes Palsam AVR OÜs (25.10.2019, 12 osalejat). Mahepõllundusega tegeletakse 10 aastat, kasvatades maheteravilja. Seekordse öpiringi põhirõhk oli sügisel mullaharimisel ja taliviljadel. Lisaks põhikultuuridele kasvatatakse mullaviljakuse parandamiseks sügis-talviseid vahekultuure. Vahekultuuride segusse oli valitud kesaredis, hernes ja talivikk. Öpiringist osavõtjad hindasid talinisu ja -rüpsi külvide seisukorda ja võrdlesid erinevatel aegadel tehtud külve. Ettevõtja soovib suurendada oluliselt taliviljade ja vähendada suviviljade osakaalu külvikorras ning öpiring oli väga hea võimalus kolleegidega arutleda selle võimalikkuse üle. Rait Verrev näitas ka oma uut atra Lemken Juwel 8 TCP VPRO Guide. Tegu on nn nutiadraga, millel on väga hea künnikvaliteet ja adra kasutamine on mugav.

Viimane kokkusaamine toimus Vainu Agro OÜs (18.11.2019, 11 osalejat), mida juhib Kristo Frei. Tehti kokkuvõtted eelnenud öpiringides nähtust-koetust. Arutleti selle üle, mis oli hästi või halvasti ja kuidas saadud kogemusi edaspidi oma töös rakendada.

2.5.2. Maheveisekasvatuse õpiring

Õpiringi korraldas Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus, juhendaja oli Airi Külvet.

Toimus neli kokkusaamist:

- 4.06 Puutsa talu (Jõgevamaa, Lisa 10);
- 9.10 Haabsaare Farmid OÜ (Võrumaa, Lisa 11);
- 29.10 Vilsa OÜ (Valgamaa, Lisa 12);
- 20.12 Tartu (Lisa 13).

Mahelihaveisekasvatuse õpiring korraldati juba neljandat aastat. Sarnaselt eelmistele aastatele, oli huvi õpiringi vastu suur ja kõiki huvilisi ei olnud võimalik kaasata. Kolm kokkusaamist toimusid mahelihaveisekasvatusega tegelevates ettevõtetes, kus lisaks ettevõtete tegevuse tutvustamisele keskenduti paarile teemale, mis olid välja valitud osalejatelt saadud tagasiside põhjal. Viimane kokkusaamine toimus Tartus.

Õpiringis keskenduti mitmetele mahelihaveisekasvatajate jaoks olulistele teemadele – mahetootjatele sobivate kvaliteetsete pikaajaliste karjamaade rajamine, portsjonkarjatamise korraldamine, mobiilsed katusealused ja loomapidamishooned, sõnnikumajanduse korraldamine, keskkonnaministri uue põllumajandusloomade välipidamist reguleeriva määruse nõuded jm. Tartus toimunud viimase õpiringi kokkusaamise arutelu peamiseks teemadeks olid põllumajandus- ja keskkonnapoliitika suundumused ja nende võimalik mõju mahelihaveisekasvatajale.

Mitmete käsitletud teemade raames räägiti Liivimaa Lihaveise innovatsiooniklastri tegevustest ja esialgsetest tulemustest ning kahes ettevõttes vaadati ka rajatud karjamaid.

Osalejatelt koguti tagasisidet õpiringi kohta, kõik osalejad olid õpiringiga rahul. Teiste tootjate kogemusest õppimist peetakse oluliseks ja õpiring on selleks suurepärase võimalus. See võimaldab vahetult näha ja põhjalikult arutada erinevate ettevõtete kogemuste üle mingite praktikate rakendamisel ja saada tagasisidet sama tegevusalaga tegelevatelt teistelt tootjatelt. Õpiringis toimuvad arutelud täiendavad nähtut. Kõik osalejad soovivad õpiringis osaleda ka edaspidi. Pakuti välja ka teemad, millele võiks keskenduda. Kahjuks ei võimalda praeguse PIPi eelarve mahlihaseisekasvatuse õpiringiga jätkata.

2.5.3. Mahemesinduse õpiring (hankelepings teemaks loomakasvatus)

Õpiringi korraldas Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus, juhendaja oli Aili Taal.

Toimus neli kokkusaamist (Lisa 14):

- 9.10 Kablimaa Honey OÜ (Raplamaa);
- 29.10 Alutaguse Mesi OÜ (Ida-Virumaa);
- 13.11 Aasa Mesi OÜ (Pärnumaa);
- 27.11 Metsaserva Mesi OÜ (Tartumaa).

Kõik kokkusaamised toimusid mahemesindusega tegelevates ettevõtetes, kus lisaks ettevõtete tegevuse tutvustamisele keskenduti 2-3 teemale, mis valiti välja esimesel kokkusaamisel saadud tagasiside põhjal.

Õpiringi vormis õpe toimus hästi. Arutelud, kus osalejaid pole väga palju, annavad võimaluse kõikidel kaasa rääkida ja julgelt oma kogemusi jagada ning teiste kogemustest õppida. Juba teisel kohtumisel selgus, et nii mõnigi oli kasutanud oma mesilas eelmises õpiringis saadud teadmisi. Osalejad olid väga rahul sellise õppimise ja kogemuste vahetamisega.

Õpingid toimusid nelja erineva mahemesiniku ettevõttes.

Aruteludeks valiti esimeses õpiringis koos kõigi osalejatega välja teemad, mida järgmistel kokkusaamistel käsitleti põhjalikumalt. Nendeks olid:

- varroalesta tõrjemeetodid (erinevad abivahendid ja meetodid orgaaniliste hapetega varroalest tõrjeks),
- tarude kaitsmine metsloomade eest (lahendused metsas mesilasperede kaitseks),
- niiskus tarudes,
- mesiniku tööd hõlbustavad abivahendid,
- VET nõuded ruumidele, mee käitlemise erinevad etapid,
- mahemesinduse nõuete kontroll,
- mesilasvaha sulatamise võimalused.

Kõige rohkem tekitab mesinikele muret varroalesta levik ja sellega kaasnevad viirushaigused. Igal aastal tuleb end sel teemal täiendada ja õppida, kuidas varroalesta levikut piirata, kasutades õigeid raviskeeme ja vajadusel osata neid vahetada, et ei tekiks resistentsust. Mahemesilasvaha teema vajaks edaspidi põhjalikumalt käsitlemist, et lahti rääkida kõik vaha käitlemise etapid, vältimaks saasteainete sattumist mahemesilasvahas. Mesilasvaha kvaliteedi probleem on aktuaalne kogu maailmas.

Edaspidi on oluline ka mesinike erialane infovahetus uute teaduslike mesilasperede uuringute osa, mis on tehtud mujal maailmas.

Osalejate käest saadud tagasiside oli väga hea, õpiringi peeti väga heaks teadmiste vahetamise/edastamise vormiks ja kõik õpiringis osalejad soovisid sellises enesetäiendamise vormis ka edaspidi teadmisi vahetada. Seetõttu otsustati mahemesinduse õpiringiga jätkata 2020. aastal.

2.6. Esitlustegevused

Aruandeperioodil viidi läbi kaks esitlustegevust.

2.6.1. Mahepõlumajandusliku köögiviljakasvatuse esitluspäev

Aeg ja koht: [16.10.2019, Erto talu, Tartumaa](#)

Korraldaja: Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus

Teemad:

- Erto talu tutvustus, köögiviljakasvatases kasutatav tehnika
- Maheköögiviljakasvatuse katsed Erto talus

Esitlustegevuse läbiviija: Margo Mansberg (Erto talu OÜ)

16.10.2019 osalejate nimekirjad on lisatud aruandele (Lisa 15). Esitluspäeval osales 19 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Esitlustegevus keskendus maheköögiviljakasvatuses kasutatava tehnika tutvustamisele ja Maheklaster MTÜ innovatsiooniklastri tegevuste raames toimunud katsete ja tootja endi initsiatiivil toimuvate katsetuste tutvustusele. Vaadati ka kõiki ettevõtte köögiviljapõlde ja arutati erinevate kultuuride kasvatamisel kasutatavate tehnoloogiate ja sobivate külvikordade üle. Osalejad olid aktiivsed, rääkisid ka oma tegevusest ja esitluspäev läks osalejate suure huvi tõttu algselt planeeritust pikemaks. Palju arutati maheköögiviljakasvatuse alase kohaliku teabe ja kogemuste vähesuse üle ja vajaduse üle leida võimalusi rakendusuuringute laiendamiseks.

2.6.2. Maheseemnekasvatuse esituspäev

Aeg ja koht: [18.11.2019, Jõgevamaa](#)

Korraldaja: Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus

Päevakava:

- ETKI uue teraviljade aretuskeskuse tutvustus. Mahepõllumajandusliku sertifitseeritud seemne kasvatamine koostöös ETKIga - probleemid ja võimalused.

Esitlustegevust juhtisid: Pille Ardel ja Ilmar Tamm

18.11.2019 osalejate nimekirjad on lisatud aruandele (Lisa 16). Esitluspäeval osales 12 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Tutvustati ETKI seemnekasvatust ja koostööd tootjatega. ETKI sordid peaks mahetootjatele sobima, sest peamine suund aretuses on haiguskindlus. Vaja oleks rohkem turundust, sest kokkuostjad ei ole olnud seni eriti huvitatud kohalikest sortidest. Näiteks kaer Kallet veskid ei taha, vajalik on selgitamine, sest mahukaal on väga hea, tera ja mahumass on suured ja Kalle

tera on ka hinnatud sobivalt heledaks. Probleemiks ka see, et suured kokkuostjad tahavad müüa oma seemet. Müüakse nt ka sorte, mis polegi väga hea saagiga, nt soome kaerasorte. Tootjate arvates oleks väga vajalik, et seemnekasvatuse koostööga tuleks ETKI poolt kaasa ka tehnoloogia osa ja nõuandetugi. ETKIs on visioon loomisel, kuidas arendada agrotehnoloogiat. 2018. a kasvas serti seemet 32 tootjat, 1/3 tootjatest mahedad, pindalaliselt mitte. Liblikõieliste heintaimede sordikasvatus võiks olla hea suund – turg on olemas, aga ei suudeta toota. Ettepanekuna võiks ETKI seemne kokku osta ja ise müüa, mis oleks eriti hea väikestele tootjatele. Samuti võiks kvaliteedianalüüs toimuda ETKIs. Tootjad oleks huvitatud, et ETKI-l (või siis vastaval teenusepakkujal) oleks kuivatus- ja sorteerimisvõimekus. Samuti võiks seemnekasvatajad saada lisapunkte investeeringutoetuste juures. Sageli ongi tootjatel probleemiks kuivatamine, sorteerimine.

2.7. Ettevõtete külastused

Aruandeperioodil toimus kaks ettevõtete külastust Eestis.

2.7.1. Maheettevõtete külastus Lääne-Eestis

Toimumise aeg: [11.-12. oktoober 2019](#)

Korraldaja: SA Eesti Maaülikooli Mahekeskus

Programm

11. oktoober

- Väike mahetalu (aiandus, turustamine) – Piret Hill (Allikmaa küla, Läänemaa)
- Lauri-Jaani talu (teraviljakasvatus, töötlemine, turustamine) – Tiit Mansberg (Kiviküla, Läänemaa)

12. oktoober

- OTT Kohalik Talupood (kohalike saaduste turustamine) – (Jüriöö 7, Haapsalu)
- Tammejuure mahetalu (teraviljakasvatus, töötlemine, turustamine) – Karin Tiit (Suure-Lähtru küla, Läänemaa)
- Mätiku talu (piimakarjakasvatus, töötlemine) – Mirjam Pikkmets

Osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisad 17), osales 11 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Väike mahetalu tegeleb aastaringselt mahevõrsete (nt hernes, redis, päevalill, rukola, porru, kress, amarant) kasvatamisega, hooajal kasvatatakse ka mahesalateid ja -köögivilju. Arutleti väiketootmise võimaluste ja kitsaskohtade üle, noortaluniku toetuse taotlemise kitsaskohtadest, turustamisest ja koostööst lähipiirkonna talunikega. Osa toodangust turustatakse Lõuna-Eesti Toiduvõrgustiku kaudu, osa otse tellijatele.

Lauri-Jaani talu tegeleb maheteraviljakasvatuse ja –töötlemisega. Jahud, helbed jm turustatakse Jahu-Jaani kaubamärgi alt. Tutvuti teravilja töötlemisruumidega, arutleti turustamise ja koostöö teemadel. Suur osa toodangust turustatakse Lõuna-Eesti Toiduvõrgustiku vahendusel. Talul on ka oma ökopood Haapsalus.

OTT Kohalik Talupood Haapsalus avati 2018. a, turustatakse peamiselt Läänema mahe- ja väiketootjate toodangut. Väikepoe käivitamise juures on oluline tootjate koostöö ja tööjaotus, nt iga talu käib graafiku alusel poes müüjaametit pidamas. OTT Talupood soovib olla tulevikus kohaliku toidu tellimiskeskuseks. Talupood on andnud tõe kohalikule väikeettevõtlusele ja kohaliku toidu kättesaadavusele ja tarbimisele.

Tammejuure mahetalu tegeleb maheteraviljakasvatusega, sh kanepikasvatusega. Tutvuti ka 2019. a avatud kuivatiga, mis saab oma energia päiksepaneelidest. Kuivati on planeeritud piisavalt suur, et oleks võimalik osutada kuivatiteenust ka teistele tootjatele. Jahud, helbed, õlid turustatakse nii otse, jaekaubanduses (nt Talu Toidab alad Rimides) kui ka kohalikus Haapsalu talupoes. Aktiivselt tehakse turundust sotsiaalmeedia kanalites.

Mätiku talus tutvuti robotlõpsisüsteemiga ja piima töötlemisega väikemeiereis. Osa piima müüakse Saaremaa piimatööstusele, osa töödeldakse lähedalasuvas väikemeiereis. Töödeldud mahepiimatooted turustatakse otse tarbijale, Haapsalu talupoes, Pärnu taluturul kui ka mõningates Talu Toidab aladel Tallinnas.

Osalejad hindasid ettevõtete külastust väga hästi, sest tutvumine teiste mahetootjate ja tootmispraktikatega on huvitav ja kasulik. Külastused andsid võimaluse arutada erinevaid kitsaskohti ja võimalikke lahendusi, samuti koostöövõimalusi.

2.7.2. Mahelihaveisekasvatuse teemaline ettevõtete külastus

Toimumise aeg: [17.-18.12.2019 Pärnumaa ettevõtetes](#)

Korraldaja: Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus

Programm

17. detsember

- Talu ja Tulu OÜ – Targo Pikk mets (Karinõmme, Pärnumaa)
- Saareõue OÜ - Ivar Baumann (Metsapoole, Pärnumaa)

18. detsember

- OÜ Topi Mõis – Andres Vaan (Kirbla, Pärnumaa)
- Kirbla Mahe OÜ – Liisi Laos (Kirbla, Pärnumaa)

Osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisad 18 ja 19), osales 13 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Külastati nelja mahelihaveisekasvatusega tegelevat ettevõtet: Talu ja Tulu OÜ, Saareõue OÜ, OÜ Topi Mõis ja OÜ Kirbla Mahe. Kõigis ettevõtetes tutvuti erinevate loomapidamishoonete lahenduste ja sõnnikumajanduse organiseerimisega. Selline õppevorm, kus vaadatakse järjest mitmes erinevas ettevõttes kasutatavaid lahendusi ja arutatakse nende heade ja halbade külgede üle, õigustab ennast väga hästi. Osalejad olid väga rahul ja tagasiside põhjal plaanivad mitmeid nähtuid lahendusi planeerida kasutada ka oma ettevõtetes.

/allkirjastatud digitaalselt/

Elen Peetsmann
Eesti Maaülikooli Mahekeskus
MAHE PIP projektijuht
elen.peetsmann@emu.ee
tel: 53044003